

שאלה: בזמן שיש ברכת הכהנים בבית כנסת מדוע אסור להסתכל בהם? למה הם מתעטפים לגמרי בטלית?

תשובה: חז"ל לימדו שבזמן שהכהנים ברכו את העם במקדש, המסתכל בהם עיניו כהות [=נחלשות] (חגיגה טז ע"א). ואמרו שם שזאת מפני שברכו את העם בשם המפורש. שם זה אינו ידוע היום כיצד לכוין בו. כי אין הענין רק לבטאות את המלה אלא לדעת מה לחשוב ולהתבונן בצירוף אותיות אלו דוקא. כך כתב הרמב"ם (מורה נבוכים, ח"א פרק סא) "שאין בידינו היום ממנה כי אם מעט". מפורש בחז"ל (קידושין ע"א) שמדובר בו בסודות, כי החכמים היו מוסרים סוד זה לתלמידיהם רק פעם בשבע שנים.

לכן כתב רש"י (על חגיגה טז ע"א) שאסור להסתכל על ידי הכהנים "שהשכינה שורה על קשרי אצבעותיהם". אמנם התוספות (שם, ד"ה בכהנים) טוענים שיש טעם נוסף לכסוי הידים. שלא יהיה איזה מום בולט בידיהם (צבע או עקמימות האצבעות) והעם המתברך יסיח דעתו מלהקשיב למלים של הברכה. תוספות מתבססים על הגמרא (מגילה כד ע"ב) ושם בגמרא מפורש שמדובר גם בזמן הזה שאין בית המקדש ולא מברכים בשם המפורש. הרי שני טעמים בידינו.

נבאר עומק שני ענינים אלו. מה הטעם לא להביט בשכינה שבידיהם? אלא יש טועים החושבים שהכהנים הם המפעילים את הברכה עלינו, ולכן אם אותו הכהן ניכר בציבור כאדם חוטא, או איש בור ועם הארץ, מה תועלת בברכתו? אלא יש לדעת "ושמו את שמי [אותו שם המפורש] על בני ישראל, ואני אברכם" (במדבר ו, כז), אני הקב"ה הוא זה שמברך את העם (ירושלמי, גיטין פ"ה ה"ח).

אמנם נכון שבימינו אין מי שידוע שם המפורש, אבל בכל זאת רמזים רבים ועצומים יש בחיבור אותיות אלו שבשלושה פסוקים של ברכת כהנים, ונתבאר הרבה בספרו של הרב שמואל יניב "צפונות הברכה" (271 עמודים). לכן לחזק אמונה זו גם בימינו, עלינו למנוע הסתכלותינו באצבעות של הכהנים, ולכן הם מכסים את אצבעותיהם. לדין, הבית יוסף (על או"ח קכח) כתב שיש לכהנים לכסות את אצבעותיהם. [אמנם רמ"א שם סעיף כג כתב שאין זאת מנהג כולם].

ומה הענין לא להסיח דעת? חז"ל הקפידו שאין לציבור לעסוק בשום דבר בעת שמיעת הברכות. אפילו לומר פסוקים, כמנהגם של כמה העולים מחו"ל, אסור שאמרו "כלום יש לך עבד שמברכים אותנו ואינו מאזין?" (סוטה מ ע"א). הרי מדובר כאן שהקב"ה הוא המשים ברכתו על כולנו, וחבל על האנשים שמסיחים דעתם במחשבות שלא מן הענין בעת ההיא.

ומאיזה טעם הכהנים עצמם מכסים לא רק אל ידיהם אלא גם את פניהם? כותב השו"ע (או"ח סי' קכח סעיף כג) "בשעה שהכהנים מברכים העם, לא יביטו ולא יסיחו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפלה; והעם יכוונו לברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הכהנים, ולא יסתכלו בהם. הגהה [=של רמ"א]: וגם הכהנים לא יסתכלו בידיהם; על כן נהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית; ויש מקומות שנהגו שידיהם בפנים מן הטלית, שלא יסתכלו העם בהם".

העיר שם "משנה ברורה" (ס"ק צ') "גם זה מפני היסח הדעת". כלומר ראוי לכהנים להתבונן ולכוון במה שמוציאים מפיהם ולא לקרוא המלים מתוך שיגרה. וגם לא יראו באנשי הציבור כדי שלא יחשבו באמצע הברכה על ענינים אחרים.

הערה נוספת. יש קהילות בארץ ישראל שאין אצלם ברכת כהנים בתפילות ימי החול. נהגו כך משום מנהגם בחוץ לארץ. שם לא ברכו מפני שחסרה לכהנים שמחה (מפני צרות שעוללו הגוים, וגם מפני חוסר פרנסה. על פי רמ"א קכח סעיף מד) והעתיקו מנהגם לארץ ישראל. אבל לפי הגמרא צריכים לברך ברכת כהנים בכל יום בשחרית ומוסף, אף בחול. ויש להחזיר עטרה ליושנה.